

Píše Jan Wiendl

(E*forum, 04. 03. 2020)

P. Josef Toufar - muž pro naši dobu

Před sedmdesáti lety, 28. ledna 1950, uneslo estébácké komando katolického kněze P. Josefa Toufara z jeho fary v Číhošti a dopravilo jej do věznice ve Valdicích. Záminkou k únosu se stala událost z 11. prosince 1949, kdy se v číhoštském kostele, v době Toufarova kázání, podivuhodně rozpochyboval dřevěný oltářní křížek a zůstal stát nachýlen směrem ke kazatelně. Záhadný úkaz vidělo dvacet svědků. Zpráva o události v Číhošti se rychle rozšířila po republice a do vysočinské vesnice se začali sjíždět ve velkém poutníci i zvědavci. Publicista a Toufarův „kronikář“ Miloš Doležal k tomu poznamenává: „Situace, která se nehodí do scénáře komunistické straně, bojující v té době proti církvi otevřeně a nepokrytě. Po pár týdnech státní aparát rozjíždí zbrkle drtivou akci, na kterou kladou špičky stranického aparátu (komunistický prezident Gottwald, ministři Čepička a Kopecký) velký důraz - využít této příležitosti a vypořádat se s nepřítelem – katolickou církví. Faráře donutit ke lživému doznání, že sám hýbal křížkem, a ukázat tak křesťanské náboženství jako podvodné opium pokrokového lidstva. Josef Toufar má být pak veřejně, před celým národem obviněn v politickém vykonstruovaném soudním procesu z toho, že jako podvodník s křížkem hýbal za pomoci gum a pér“ (viz stránky [P. Josef Toufar](#)).

Ve valdické kobce, na pověstném „éčku“, byl Toufar několika vyšetřovateli po řadu týdnů brutálně mučen a nucen k falešnému doznání, a to až do chvíle, kdy mu začaly selhávat životně důležité orgány. Jelikož si však Gottwald přál, aby se plánovaný proces s Toufarem odehrál za každou cenu, byl umírající kněz narychlo převezen do luxusního Státního sanatoria v Praze v Legerově ulici (tzv. Borůvkova sanatoria), určeného pro stranické pohlaváry a jejich rodinné příslušníky (z důvodu utajení celého případu a zajištění špičkové lékařské péče), kde ale po operaci 25. února 1950 ve večerních hodinách umírá. Následně bylo jeho mrtvé tělo zahrabáno v hromadném hrobě na hřbitově v Praze-Ďáblicích. I po smrti bylo Toufarovo jméno propagandisticky zneužito v právě dotáčeném filmu *Běda tomu, skrze něhož přichází pohoršení* (1950). Navzdory komunistické propagandě se však zpráva o číhoštské události i martyriu P. Josefa Toufara šířila a bezprostředně i později pronikala do literatury a umění (Jan Zahradníček, Miloš Dvořák, Bohuslav Reynek, Ivan Diviš, Josef Škvorecký ad.). Tyto reflexe jednak prohlubovaly duchovní rozměr události, jednak vymezily jeden z bodů kulturní rezistence v době nesvobody.

U příležitosti 70. výročí těchto událostí se básník, esejista a publicista Miloš Doležal – autor dvou monografií o Josefu Toufarovi – a postulátor blahorečení P. Josefa Toufara,

církevní historik, teolog a studentský kaplan v Hradci Králové prof. Tomáš Petráček rozhodli uspořádat sérii akcí, jež by veřejnosti připomenuly osud číhoštského faráře, který dává mimořádně výstižným způsobem nahlédnout na politickou a společenskou situaci v prvních letech po komunistickém uchvácení moci v únoru 1948 a demaskuje tak skutečný charakter revolučního totalitního režimu.

První z těchto zastavení se uskutečnilo 15. prosince 2019 v Číhošti, kde byla sloužena mše svatá, na níž P. Marek Vácha v kázání zdůraznil spirituální rozměr toufarovského dědictví a jeho aktuální přesah do současného duchovního života.

28. ledna 2020, ve výroční den Toufarova únosu do Valdic, zorganizovali Tomáš Petráček s Milošem Doležalem setkání přímo v prostorách valdické věznice, kde se díky řediteli věznice plk. Machovi mohly uskutečnit dvě vzpomínkové akce. Dopoledne se konala ekumenická bohoslužba v bývalém chrámu Valdické kartouzy (zážitek jedinečný, nesmírně intenzivní). Vzpomínky valdického mukla padesátých a šedesátých let P. Jana Rybáře (letmé máchnutí ruky kamsi vzhůru do prostoru chrámu, kde dodnes civí díry po traverzách bývalého zastropení dílen, a slova „Tady si to kroutil Vašek Renč“) či vzpomínky dlouholetého valdického kaplana P. Josefa Kordíka („Nejméně dva roky jsem se tím směrem pak nemohl ani podívat“) umocnily tichou reflexi v této bráně předpeklí, jejímž okolím se v padesátých letech rozléhal křik mučených. Odpoledne se pak před branami věznice, u pomníku obětem totality od Jiřího Sozanského, uskutečnila připomínka utrpení všech politických vězňů, kteří Valdicemi prošli v letech válečných i poválečných. Odpolední vzpomínka tak mířila rovněž k pozdějším politickým vězňům husákovského režimu, recitovaly se například verše z *Magorových labutích písní* Ivana M. Jirouse, vězněného zde v letech 1981–1985.

21. a 22. února se v želivském klášteře, kam Toufar dojížděl a kde se setkával s řadou kněžských spolubratří (mj. s želivským opatem Vítem Tajovským) i věřících, konala - s podporou Biskupství královéhradeckého a Kanonie premonstrátů v Želivě a za účasti desítek a desítek posluchačů - dvoudenní *Únorová vzpomínka v Želivě*. Program byl sestaven z přednášek věnovaných číhoštským událostem z hlediska soudobého společenského a politického kontextu, jednak Toufarově osobnosti (Doležal, Petráček). Připomenuta byla rovněž básnická osobnost Jana Zahradníčka, jehož dílo Toufar obdivoval a které jako první na přelomu čtyřicátých a padesátých let reflektovalo číhoštské události a interpretovalo je jako boží „znamení moci“ v materializovaném světě (Wiendl). Odborné přednášky střídaly komponované cykly čtení a hudby (*Křížová cesta P. Josefa Toufara* a scénické čtení *Kam zmizel můj strýc, pane presidente?*). Páteční den pak završila diskuse s organizátory akce a přednášejícími. Želivské setkání vyvrcholilo v sobotu mší svatou za oběti komunistické zvěle, celebrou královéhradeckým biskupem Janem Vokálem, a varhanním koncertem želivského regenschori Petra Žáka s pásmem poezie *Ale co se to s tebou stalo v Číhošti?*, recitované Janou Frankovou, v prostorách Santiniho klášterního chrámu Narození Panny Marie.

24. února se v pražském Rudolfinu uskutečnilo – za účasti biskupa P. Václava Malého – scénické čtení *Kam zmizel můj strýc, pane presidente?* v režii Jany Frankové, s hudbou Slavomíra Hořinky a promítáním dobových fotografií. Na realizaci se podíleli členové České filharmonie a Dismanova rozhlasového dětského souboru.

Ve výroční den úmrtí P. Josefa Toufara - 25. února 2020 - připravili Miloš Doležal a Tomáš Petráček ve spolupráci s Kateřinou Nohelovou, Janem Rücklem a Petrem Havlínem ojedinělé setkání v uzavřené budově bývalého Borůvkova sanatoria v pražské Legerově ulici. V dnes vybydleném objektu se uskutečnila doslova „polní“ vzpomínková mše, kterou celebroidl P. Tomáš Petráček, a to přímo v místnosti, kde P. Josef Toufar vydechl naposledy. Shodou tragických historických okolností to bylo přesně o patro níže pod pokojem, kde v lednu 1969 zemřel Jan Palach. Vzhledem k záměrům současného majitele objektu, který umožnil toto setkání, tak účastníci akce zřejmě naposledy mohli spatřit prostory v původním, byť dezolátním stavu.

2. března 2020 se v Knihovně Václava Havla uskutečnila ve spolupráci s Nezávislým podmelechovským spolkem prezentace nových toufarovských knih Miloše Doležala: jednak vysočinského „bedekru“ po stopách P. Josefa Toufara *Když není motorka, lépe chodit pěšky*, jednak kompozice básní, modliteb a meditací Miloše Doležala a karmelitánky sestry Marie Judit od Ježíše Zmrtvýchvstalého OCD z kláštera v Dačicích *Velký pátek číhoštského faráře P. Josefa Toufara (křížová cesta)*, s ilustracemi Bohuslava Reynka.

Touto událostí se završilo připomenutí osudu P. Josefa Toufara - „muže pro naši dobu“, a to ve smyslu duchovní výzvy, kulturního sdílení i občanské statečnosti.

www.ipsl.cz